

Julbrygden.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man brukade allmänt själv brygga sitt dricka. Detta arbete var synnerligen viktigt särskilt till julen. I ett annat sammanhang har omtalats hur maltet torkades, Mor Pål Jöns; i V. Sallerup omtalade huru maltet mäskades omedelbart innan brygden.

När maltet skulle mäska slogs det i en stor tunna i vilken där fanns ett hål i botten. I mitten av tunnan sattes en stor stake. När maltet slagits i tunnan slogs kokhett vatten över, och när det fått draga tillräckligt öppnades tappen i ~~kannan~~ i baljan. Under denna stod en annan balja ~~vär~~ dit ~~vattenströmmen~~ vätskan rann. Till jul brygdes två sorters öl, dels kokeöl och dels vanligt öl. Till kokeölet togs det första som rann av den balja där maltet var mäskat, detta kokades med humle och socker så det blev nästan som porter. Detta öl var det så kallade högtidsölet och kom endast fram vid högtidligare tillfällen.

Det vanliga ölet och drickat, kokades efter avrinningen, när det var i det närmaste svalt tillsattes jästen och sedan fick det stå över natten och jäsa. På morgonen skummades jästen av och den färdiga drycken slogs på tunnor eller ankare. En del av den jäst som skummades av slogs på flaskor och användes såsom jäst vid bakning, en del av jästen tor-

Skriv endast på denna sida!

Brygden

1

*Maltmäskas.**Julöl*

2
kades och tillvaratogs till nästa brygd då denna jäst användes.

X

Midsommardans i Ellinge.

Midsommarafton brukade man resa majstång i Ellinge park dit ungdomarna från V.Sallerup och Nöbbelöv samlades och deltog i dansen. Ungdomarna hjälptes åt att binda majstången, sedan denna var rest dansade man till klockan tolv.

X

Picka Fyr.

På V.Sallerups bygata brukade karlar och pojkar ~~se~~ samlas för att roa sig. Mycket omtyckta nöjen varo "Picka Fyr" och "Hösta".

Picka Fyr tillgick så, att man lade en kula på marken. Deltagarna ställde sig på ett bestämt avstånd från denna och kastade vars en peng. Den som kastade sin peng närmast kulan blev "Fyr". När alla kastat sina pengar, ~~se~~ samlades dessa upp och lades i en hög på marken, denna utgjorde nu ~~se~~ den s.k. "påttan". I vanliga fall brukade man satsa en "halanstyver" till denna. Den som var "Fyr" skulle kasta kulan först. Med denna skulle han slå i högen och genom att råka en peng, skulle

han försöka att få denna att vända sig med kronan uppåt, lyckades det -
ta blev han ägare till "påttan". Misslyckades det däremot skulle den,
som kom näst närmast kulan, försöka sin lycka och så undan för undan.
Lyckades ingen av de spelande slå upp kronan för första gången, fick
"Fyren" börja igen när det gått om på dem alla.

Hösta.

Till ~~en~~ omväxling med det ovannämnda nöjet brukade man ^{en} annan lek
med pengar som kallades "Hösta". Detta tillgick även på så sätt att
man satte en viss peng till "påttan". Genom lottdragning eller genom
att "tas", som man också brukade säga då man skulle bestämma ordnings-
följden i lekar, bestämde man vem som skulle kasta först. Denne skulle
kasta en peng upp i luften och om den kom med kronan uppför, fick den
som kastat den "påttan".

Dessa båda nöjen brukade man utöva på söndagsmorgnarna under våren
och sommaren, då gårasöner och drängar brukade samlas på ~~kyrk~~"Sällrup-
ra byagada" å roa se sade mor Pål Jöns'.

Hösta

4 Skåne
Måragata
V. Sallerups
nys 1935

3237
nys Kåsa Persson
Bir. Mor Pål Jön
född 1841; V. Sallerups

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Änkeleken.

Änkeleken

Änkeleken var ett mycket omtyckt nöje av såväl flickor som pojkar.

På vår- och sommarsöndagseftermiddagarna brukade byns ungdom samlas på V. Sallerups bygata eller någon annan lämplig plats ~~ix~~ vid någon gård och leka. Därvid brukade man spela boll och leka änkeleken m.m.

Änkeleken var mycket omtyckt. Den som stod framför kallades för änka eller änkeman. När denne skulle ropa ut dem som skulle springa sade han: "Ja frys å ja nys å friar te de bagaste pared."

Äckor till Malmö.

Äckor

Bönderna i V. Sallerup brukade köra till Malmö med sin säd. Vid dessa "äckor" användes vagnar med lösa häckar, en slags bolstervagnar utan fjädrar och på dessa lästes i allmänhet fyra tunnor på lasset (6 skäppor till tunnan). När man körde i äckor så körde man vid 1 eller 2-tiden på natten och kom vanligen ej igen förrän efter mörkrets inbrott påföljande kväll, så en dylik resa tog i det närmaste ett helt dygn.

I V. Sallerups by fanns en byhandlare som hette Anders Nilsson, denne kallades av folket i byn för "borgaren".

Borgaren
i V. Sallerup

3237

En som råkade ut för bäckhästen.

En bonde från V.Sallerup var en gång ute och red, då helt plötdligt en annan ryttare uppenbarade sig. Han fick sällskap med denne, men när de ridit ett stycke kommo de till en mangelgrav och då red den främmande ryttaren rakt ut i denna och försvann. Då bonden såg honom försvinna ropade han efter honom, "Go natt mä de". När han kom hem blev han sjuk och fick ligga i flera dagar, ty det var bäckhästen ^{han} haft sällskap med och det var farligt att ha tilltalat honom.

För att i någon mån skydda sig för onda övernaturliga väsen skulle man bära stål på sig.

Barnleja (Barleja).

När ett barn var fött var det sed att kvinnorna i byen eller gilleslaget gick till barnsängskvinnan med barleja, som man sade. I V.Sallerup var det sed att den som kom med barleja, skulle ha vars en kaka bröd till tjänarna i den gård där barnet var fött, och så skulle kvinnan ha fruktsoppa om man kom dit medan hon låg, men kom man inte dit förrän hon var uppe skulle man ha risgröt med, som skulle räcka till alla hushållsmedlemmarna i ~~den gård~~ ^{den gård} där barnet besökte.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV5
*Sällskap om
Bäckhästen**Barnleja*

Kyrktagningen.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När ett barn var fött skulle modern kyrktagas eller såsom det allmänt kallades "gå i kärke". Detta skulle ske sex veckor efter det barnet var fött och det var en allmän sed att den, som varit gudmor, skulle följa kvinnan "i kärke". Innan denna ceremoni var undanstökad fick barnsängskvinnan icke gå bort till något främmande ställe.

*Kyrktag-
ningen.*

Efter kyrktagningen ställde man till s.k. "Kärkegångsgille" som brukade vara i två dagar. Till dessa gillan bjödos huvudsakligen släktingar. En mängd rätter serverades vid dessa tillfällen, av vilka stek och gröt voro stående rätter överallt. Det var mycket vanligt med lammstek, men det gick ju också med annan sort. När steken skulle serveras bars den hel in på middagsbordet där den sönderskars och lades upp på tallrikar, vilka sedan bjödos omkring till gästerna.

*Kärke-
gångsgille**Steken*

Gröten bars in i stora tennfat och skars sönder i lagom stora bitar, varefter faten skickades runt bordet där var och en tog sin bit som sedan äts med kniv.

Gröten

Det var en allmän sed att gästerna hade en "lammkniv" med sig, som de äto med, det var inte vanligt att använda gafflar. När måltiden var över stoppade var-je gäst sin kniv i "lämnan".

*Lamm-
kniven.*

*Skive
Kungälv
H. G. Wallberg
1830*

3237

Barndopet.

*god dotter Pål
Mor mor Pål Jöns
Född 1844. V. Sallerup*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När barnet skulle döpas var det vanligt att gudmodern skulle skänka dopklädningen "gomoraklänning". Det var vanligt att man lade en peng i vaggan, när man skulle gå från barndopet, men på senare tider brukade faddarna ge sitt fadderbarn en sparbanksbok.

Barndopet

Det var mycket vanligt att de, som kommo och såg till modern, stack en "tålskälling" i vaggan som barnet skulle ha.

Dopskänker.

Klockaredottern Helena Fågelberg i V. Sallerup hade varit gudmor till mor Pål Jöns man. Såsom gudmorsgåva gav hon honom en äkta silvermat-sked som hon fått vid sitt dop. Hon var yngst av sin syskonskara och Pål Jönsson ~~xxxxxx~~ av sina syskon därför fick han den. Nu går den i arv till den yngste i släkten.

En annan version av jättesagan från Tåbelund.

*Jättarna vid
Tåbelund.*

Mor Pål Jöns berättar sagan om jättarna i Tåbelund på ett något an-norlunda sätt än Sven Håkansson, dock tycks sagan allmänt ha berättats från det ena släktledet till det andra.

Se Acem. 3241.

Det var en gång en jätte som bodde i Tåbelund. Han hade tre barn, två söner och en dotter. Sönerna ~~skette och Wase~~ ^{*hette Pelle och*} Wase och dottern Tåba.

Dessa skulle bygga V.Sallerups kyrka. för att utröna var kyrkan skulle ligga togo Salle och Wase vars en sten i sitt strumpeband, ~~och~~ Tåba tog en sten i ~~sitt~~ sin hårfläta och så slungade de dem på var sitt håll. Där den sten, som Tåba kastade, blev liggande blev kyrkan bygd. Tåbelund var en liten skogsdunge där det fanns en dansbana dit ungdomarna på söndagseftermiddagarna gick för att roa sig.

Skive

Kanngörs U

V. Galleus

april 1920

Köpa Tåba

berättelse om Tåba

född 1871 i V. Galleus

3237

Lilla Emma.

Lilla Emma gick så dyster
till de dödas hem en natt,
sörjande sin tvillingsyster,
hon på gravens kulle satt.

Frågande med barnslig stämma.

Anna sover du väl än?

Har du glömt din lilla Emma?

Känner du mig ej igen?

Minns du ej hur glatt vi lekte,

i de ljuva blomsterland?

Och hur oss mamma smekte,

med sin sammetslena hand?

Har du glömt de ljusa tider?

O! Så kom till mig igen.

SKriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Vet du jag av saknad lider,
äger ej en barndomsvän.

Som kan mina dockor sira,
fast jag pärlor har och guld,
Som kan blomsterkransar vira,
ängen är av blommor full.

Så den lilla Emma beder,
fäller tår på liljehy.
Då en ängel svävar neder,
i en lyftig purpursky.

Jag bor ej i svarta mullen.
Jag i himmelns salar är.
Bättre rosor än på kullen,
bättre toner ljuda där.

Vill du till Guds rike komma?

Vill du bland de sälla bo?

Skydda då din levnadsblomma,

rena tankar barndomstro.

Upptecknat efter efter ett papper tillhörigt Anders Nilsson
V.Sallerups kommundgård, Eslöv. Enligt hans uppgift skall det va-
ra en mycket gammal visa.

Flickan på lasarettet.

I en sal på lasarettet, där de vita sängar stod,
låg en liten bröstsjuk flicka ,
blek och gul med gyllene hår,
allas hjärtan band den lilla ,
där hon låg så from och god,
bar sin smärta utan klagan med ett barnsligt hjältemod.

Flicka n frågar då den läkare,
som vid hennes sida stod,
får jag komma hem till påsken?
Får jag komma hem till mor?
Läkar'n svarar; Uå den lilla:
"Nej det kan du ej få lov,
men kanhända se'n till pingsten,
får du komma hem till mor."

Pingsten kom och allt var ljuvligt,

Skriv endast på denna sida!

3237

gröna ängar gödda fält,
men den lilla flickan låg där,
ännu bunden vid sin säng.
Flickan frågar då den läkar'n,
som vid hennes sida står:
"Får jag komma hem till julen?
Får jag komma hem till mor?"

Läkar'n svarar ej den lilla,
stryker endast hennes hår
och med tårar i sitt öga,
vänder han sig om och går.
Flickan vilar nu i graven,
under snöbeklädda fjäll.
Efter all den långa längtan,
fick hon flytta hem till Gud.

Efter Hødvig Johnsson visbok.
Jo

På grefvens gods Lars Petter, i trasor synes gå,
de grefveliga svinen han vaktade uppå.

Af hvem Lars Petter föddes samt när och sådant allt,
det visste sjelf han inte, blott att han frös och svalt.

Af allt hvad smutsigt hette, de honom göra lät,
För grefvens hund och drängar han tjäna fick som träl.
I stallst fick han ligga när kölden small i knut.
De hästar hade täcken men han ej minsta klut.

Den enda som åt honom en blick af ömhet ger,
Är grefvens yngsta dotter ett barn så hjärtligt kär.
De kräseliga rätter, som henne räcks hvar dag.
Hon gömde åt Lars Petter, som hvar så sjuk och svag.

Då börjar gossen gråta och ler så hjärtligt godt,
uppå den unga fröken och rodnar därvid smått
En dag, en dag kanhända kan jag se er igen,

Lars Petter.

så i en dröm mig viskat en röst från himmelen.

Det var för första gången jag Herrens nattvard fått,
jag kände mig så lycklig, om er jag drömde blott,
så mycket som aldrig kan slå in.
Jag drömde .O, förlåt mig. Jag drömde ni var min.

O, Herre Gud i himmelen. Jag har ock drömt det så,
då bör uti fullbordan det andra även gå,
han sade, kysste sedan, han som en pil flög bort,
på grefveliga godset han syntes inte brådt.

Farväl för sista gången, vi träffas aldrig mer,
Räck mig den lilla blomman, som ni i handen bär.
Och flickan räckte blomman med handen fin och skön.
Får jag den handen kyssa? Ja gärna munnen med.

Men åtta år därefter kom där en vagn så grann,

Till slottets marmortrappa. Ix vagnen satt en man.

Skriv endast på denna sida!

Han syntes hög och kraftig, med ädla ljusa drag.
Och godset under klubban, just skulle gå i dag.

Han såg en skynt i fönstret af en förgråten mö,
det stiger upp en rodnad uppå^{dt} kinders snö.
Han stiger in i salen, auktionen börjar gå,
jag gifver dubbla värdet, se här är pengar. Slå.

Sen går han in till greven, som helt förkrossad satt,
behåll ert gods min herre, men hälsa fröken att,
här börjar han att stamma, men hälsa dröken att,
bland skatter uti världen, är hon min högsta skatt.

För henne blott jag letat i Californiens guld,
jag samlat miljoner för hennes godhets skull.
Föraktad och förskjuten, som jag af alla var,
gaf hon ~~xxx~~ mig tröst allena. Nu räddar hon sin far.

De gingo upp i salen där satt fröken ej vid gott mod.
Skriv endast på denna sida!

I samma sal däreför, dock snart ett bröllop stod.

De fingo nu hvarandra, de länge väntat har,
stor glädje för dem båda i alla lefvnadsdar.

17

Denna visa är hämtad ur en handskriven visbok tillhörande Linnea Jönsson, V. Sallerups kommundgård. Jag har inte förut sett eller hört den och där står ej angivet, varifrån den är hämtad. I samma bok står några ~~verser~~ versar under rubriken, "Versor till kort." Dylika versar voro mycket allmänna bland tjänarna på landet förr i världen och till en del även bland lantbrukareungdomen. Ibland inskrevos de även i de förr mycket moderna s. k. poesialbummen, vilka togos fram vid högtidligare tillfällen för att bereda besökarna tillfälle att visa sina poetiska anlag. De versar eller rim som här citeras äro dock huvudsakligen avsedda att skrivas på s. k. gratulationskort. Ju flera gratulationskort med mer eller mindre vällyckade versar på dess mera förtjusta voro föremålen som fingo dem.

Lilla 3237
 Versar på kort.

Lilla flicka lev och blomstra, i din glada barndomsvår.
 Glädjens timma den är slagen, ty jag vet du fyller år.

 Dig jag önskar fröjd och lycka,
 bästa värn uppå din stig.
 Må aldrig sorg ditt hjärta trycka,
 må glädjen städs följa dig.

 Lilla ängel sök och finn, vägen bort till Elsas hem.
 Hälsa henne varmt och ömt, att jag henne inte glömt.

 Tänk någon gång när nattens klara stjärna
 en hälsning vinkar ifrån fästet blå,
 till den vars tanke flyr till dig så gärna.
 O, glöm mig ej! Jag minns nog dig ändå.

 Hälsningar många. Hälsningar långa. Hälsningar kära.
 Hälsningar så många du kan bära.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

*Versar på
 kort.* 18

Uppå ~~sig~~ rosor små må du vandra.

önskar jag och många andra.

Lev lycklig och säll

till din levnads kväll.

Lev lycklig och nöjd, njut ungdomens fröjd,

Kan du följa de orden, har du nog här på jorden.

Glad jag tecknar dessa rader,

glad jag tecknar dem åt dig.

Men kanske om några dagar

har du glömt båd' dem och mig.

I ungdomens rosiga leende vår, när världen dig tjusar och lockar.

Hav akt på din stig och se vart du går,

och se vilka blommor du plockar.

Bevara ren din barndoms ljusa tro

Skriv endast på denna sida!

förutan den finns ej på jorden ro.

Bevara jämt din första kärlek ren,

förutan den är varje glädje sken.

All möjlig sällhet på denna jorden

jag vill dig önska med dessa orden.

Bliv nöjd och lycklig i många år

må hälsa,fröjd gå & i dina spår.

Rosor äro röda,violier äro blå.

smultron äro söta,och du är likaså.

Jag skulle pläcka blommor och binda dig en krans,

men ängen den var frusen och inga blommor fanns.

När jag i tron min Jesus ser,blir han mig hjärtligt kär,

jag önskar då ej något mer,än vara honom när.

Hans hand och fot och sidosår,hans hjärta för mig öppet står,

där gömmer jag båd'kropp och själ och mår så hjärtligt väl.

Skriv endast på denna sida!

Ett mycket vanligt poesialbumsvers som jag minns mig ha sett i flera poesialbum var detta.

Tag ålen i stjärten och mannen på orden ~~nix~~
ej halare handtag du finner på jorden.

Ett annat som skrevs på tvärs över hela bokbladet från det ena hörnet till det andra var detta.

Livet går på kors och tvärs .

Likaså gör detta vers.

Tänk någon gång när du en blomma plockar,
på den vars liv så föga blommor har ,
och evigt minns de rika ljusa lockar, och evigt minns ditt blåa
ögonpar.

Som i dag du fyller år, mycket du av andra får,
men av mig en ringa lott, detta som ett minne blott.